

Impressie bestuurlijke test 18 april 2017

Programma

16:30 Gedeputeerde Adri Bom-Lemstra en Ineke van der Hee (directeur Aan de slag met Omgevingswet) : welkom en gezamenlijke opening

Adri Bom heet iedereen van harte welkom, mede namens Mirjam Salet (VZHG) en Hans Oosters (UvW). Adri verwijst naar het bestuurdersdiner 25 oktober 2016, waar velen van de genodigden bij waren. Thema's toen waren: bestuurlijke afwegingsruimte, samenwerking, participatie, digitalisering. De behoefte werd uitgesproken rond een concreet thema een bestuurlijke test te doen: letterlijk samen aan de slag. Als thema is gekozen de verstedelijkingsopgave, dit raakt ons allemaal als overheid en als inwoner. Ineke van der Hee refereert aan de vorige week gehouden Landelijke bijeenkomsten: Pionieren met de Omgevingswet en de Landelijke bestuurlijke bijeenkomst "Samenwerken in vertrouwen met de Omgevingswet" die beiden op 12 april plaats vonden. Bij de laatst genoemde heeft de minister de 'pionierende' bestuurders bedankt. In zeven regio's zijn bestuurderstafels georganiseerd, met elkaar is verkend wat de Omgevingswet betekent voor de bestuurlijke verhoudingen. Het landelijk programma is ook blij met dit initiatief om nu een vervolgstap te zetten met een echte "test"

16:40 Inleiding van Wethouder Hans Versluijs, gemeente Vlaardingen



Om een project te laten slagen is er draagkracht nodig vanuit de burgers, wanneer deze betrokken worden zijn ze de beste ambassadeurs.

Hans Versluijs vertelt een bevolgen verhaal vanuit het Actieprogramma Wonen. Hij had nooit gedacht dat de Vlaardingse aanpak, die 10 jaar geleden is gestart, iets te maken had met de omgevingswet. Maar hoe hij per wijk bewoners, bedrijven, wooncorporaties en raadsleden heeft betrokken lijkt wel degelijk een inspirerend voorbeeld voor de participatie gedachte van de Omgevingswet. Het samen denken over de toekomst van de wijk, betrekken van belanghebbende bij de prioritering van acties levert betrokkenheid op bij het vervolg, de wijkbewoners zorgen voor monitoring en blijven doel- en toekomstgericht. In 5 wijken zijn gebiedsvisies tot 2030 ontwikkeld, in klankbordgroepen wordt de voortgang bewaakt. Er is door deze werkwijze een positievere woonbeleving en meer jongeren kiezen voor een toekomst in Vlaardingen. De urgentie voor het actieprogramma was enorm, door leegloop en vertrek van jongeren en hoge instroom in de huursector.

De lessen uit deze ervaring:

1. Participatie vooraf loont. Door de vertrouwelijke raads werkgroep, was de raad ook nauw betrokken bij het participatieproces.

2. Mensen haken af als ze niet serieus worden genomen. Oftewel, maak het persoonlijk, vertoon consistent gedrag en focus eerst op de inhoud (later volgen de juridische mitsen en maren).
3. Betrek corporaties vroeg, maar ook marktpartijen (deze werden bij het actieprogramma later betrokken).
4. Niet het bestemmingsplan was hét instrument, het gaat eerder om een gezamenlijk streefbeeld van de wijk: maak een gebiedsvisie voor de wijk.

17.00 Inleiding van Hoogheemraad Jeroen Haan, Hoogheemraadschap Rijnland



Met de omgevingswet moet er samengewerkt worden, gebruik alle kennis en ga daarmee in discussie op zoek naar de beste oplossingen.

Jeroen Haan geeft aan te willen 'dansen' door de klimaatopgave en te willen 'dansen' door de schalen. De prognoses van de klimaatveranderingen zijn ingehaald door de werkelijkheid, de voorspellingen voor 2050 doen zich nu al voor: hoosbuien, hittestress in de steden, wateroverlast en droogte. Voorbeeld uit de praktijk is dat bij een verstedelijkingsvraagstuk niet goed nagedacht is over de toegangswegen, die door wateroverlast overstroomd kunnen raken (gevolg: het gebouw blijft droog, maar de toegangswegen zijn onbegaanbaar geworden). Zijn pleidooi is benut de expertise van de waterschappen veel meer bij beleidsopgaven zoals verstedelijking, uitdaging is toekomstbestendig en duurzaam bouwen.

Dansen door de schalen van gemeente, regio, provincie is nodig omdat de wateropgave zich niet aan lokale/provinciale grenzen laat binden. Het nieuwe stelsel biedt meer kansen de opgaven integraal aan te pakken bijv. verstedelijking ook verbinden met klimaatopgaven, groen en mobiliteit en werken in verschillende samenwerkingsverbanden, passend bij de opgave.

17.10 Inleiding van Harm Borgers, AT- Osborne, Legal Services

Harm geeft een toelichting op het wettelijk stelsel Omgevingswet en biedt een aantal perspectieven aan voor de casusbespreking de maatschappelijke opgave te bespreken vanuit bestuurlijke verhoudingen, bestuurscultuur en instrumenten van de omgevingswet. In de Omgevingswet staat de initiatiefnemer centraal, moeten overheden een balans vinden tussen reguleren en participeren (government en governance) en vanuit een geïntegreerde aanpak beleid ontwikkelen en uitvoeren.

17:20 Aan de slag met de casussen:

Deelsessie 1 Afwegen woningbouw op bovenregionaal schaalniveau

Casus; We zien een grote vraag naar woningen in het stedelijk gebied, er is te weinig plek om op korte termijn woningen te realiseren in een stedelijk gemeente, in de naast gelegen gemeente, een plattelandsgemeente is er wel ruimte voor de doelgroepen. Beide gemeente hebben een ambitieus plan ontwikkeld. De provincie wordt gevraagd regie te nemen om de woningen op de goede plek te krijgen. De provincie wil vooral vasthouden aan beleid, aan de vraag naar woningen in het stedelijk gebied en wil niet dat er wordt gebouwd op het platteland. Hoe gaat de provincie het gesprek aan met de gemeente.

Debat: Pleidooi om echt het gesprek aan te gaan en daarbij even de gemeentegrenzen los laten, dus goed naar het hele gebied kijken. Integraler kijken naar de kenmerken van verstedelijking / woningbouw maar ook naar natuur, de behoefte van de inwoners, voorzieningen / infrastructuur in

ogenschouw houden. Zorg ervoor dat marktpartijen, kennisinstellingen meer betrokken worden bij het vraagstuk. Daarnaast moet je ervoor waken dat er niet alleen gebouwd wordt voor de kansrijke groepen maar ook voor de mensen die meer problemen hebben en niet zo makkelijk kunnen participeren. Daar moeten dan ook voorzieningen voor zijn. Als de kaders aan alle kanten opgerekt worden ontstaat er ruimte voor een visie die toekomstbestendig is.

De provincie kan over de grenzen kijken, de kennis van waterschappen meenemen, de maatschappelijke opgave centraal stellen, kan stimuleren, dus niet alleen zeggen waar het niet mag maar ook waar het wel mag, kan juist ook stimuleren en faciliteren met menskracht en kennis.

Conclusies

- Zet de maatschappelijke opgave centraal;
- Kijk integraler; bv. betrek bij de afweging van locaties ook de nabijheid van werkgelegenheid, ligging ten opzichte van energienetwerken)
- Betrek meerdere partijen: gemeenten, provincie, waterschappen, marktpartijen, kennisinstellingen, wooncorporaties;
- Vergroot het gebied/laat je niet beperken in denken door lokale/regionale/provinciale grenzen
- Zet voorop: wat vind je belangrijk, kwalitatief. Wat wil je met je wijk, stad, regio, provincie? Als je deze vraag stelt aan betrokkenen krijg je een ander gesprek;
- Toekomstbestendigheid van plekken verdient meer aandacht (o.a. anticiperen op klimaatveranderingen);
- Betrek niet alleen de 'happy few', besteed gericht aandacht aan groepen die niet makkelijk kunnen meedoen, veel problemen ervaren in de maatschappij;
- Provincie kan een stimulerende rol spelen, mensen verbinden, kennis delen, helpen problemen op te schalen, naar regio/provinciale schaal.

Deelsessie 2 transformatie van een bedrijventerrein

Casus: Aan de rand van het oude centrum van een gemeente X ligt een industrieterrein. Het industrieterrein omvat verschillende bedrijven die zorgen voor een goede werkgelegenheid in de gemeente. Een van de bedrijven voert activiteiten uit die vallen in de hoogste milieucategorie. Omdat de vraag naar woningen in de gemeente erg groeit wil de gemeente het industrieterrein transformeren naar een woonwijk. Zij hebben hiervoor al een transformatieplan opgesteld. De bedrijven die op het terrein aanwezig zijn dienen te verhuizen naar het nieuwe bedrijventerrein dat samen met de buurgemeente Y wordt ontwikkeld naast de snelweg. De uitvoering loopt echter spaak op de regelgeving met betrekking tot het complexe bedrijf aangezien de provincie hier het bevoegd gezag voor is.

Debat: Het viel op dat gemeente X al een transformatieplan klaar had voordat ze met betrokken partijen had gesproken had allen belangen in kaart gebracht waren Tevens was onduidelijk wat de landingslocatie van het vertrekkende bedrijf zou worden en of er al gesproken was met het bedrijf en de ontvangende buurgemeente. De aanwezigen bespraken de (regie)rollen: De gemeenten moeten integraal denken aan de voorkant. De rol van de provincie was in dit geval tweeledig : als bevoegd gezag ten aanzien van het complexe bedrijf, maar zij zou ook een regierol kunnen nemen in het verbinden van partijen om tot gedeelde belangen te komen die passen in een groter geheel. Ga vroegtijdig met alle partijen om tafel en houdt rekening met wettelijke termijnen. Doe de dingen in de goede volgorde. Daarnaast ontbrak het gezamenlijke verhaal. en de betrokkenheid van de burgers, instellingen, scholen en ondernemers en ontwikkelaars . Houdt een apart participatietraject maar doe dat wel als gemeenten samen. De wijze waarop het gesprek gevoerd wordt is daarbij van belang. Maak het persoonlijk en ga in gesprek.

Men kwam tot het volgende advies: Word het eens over de maatschappelijke opgaven en zet deze centraal. Breng in kaart waar de spanningen en belemmeringen zitten en ga daarover in gesprek. Kom vervolgens met alle partijen tot afspraken en borg deze een inspanningsverplichting. Hierop volgde enkele goede voorbeelden uit eigen praktijk.

Conclusies:

- Denk integraal. Betrek partners, bedrijven, instellingen en projectontwikkelaars en burgers aan de voorkant.
- Bepaal wie de regie heeft. De provincie kan verbinden en belangen in een groter gebied in beeld brengen.
- Zet de maatschappelijke opgaven centraal.
- Kijk daarbij niet alleen naar locatie maar ook naar ontwikkelingen. Je hebt het brede verhaal nodig en geen locatie gerichte aanpak.
- Kijk je naar de opgaven of naar het bevoegd gezag?



VERSTEDELIJKING
HEEFT MET
ALLE LAGEN
TE MAKEN

Deelsessie 3: Nieuwe woonwijk in bodemdalingsgevoelig gebied

Casus: De gemeente X wordt gekenmerkt door woningen die bestaan uit appartementen en goedkope eengezinswoningen. Om bewoners vast te kunnen houden die een wooncarrière willen maken en om het voorzieningenniveau in stand te houden wil de gemeente ruime eengezinswoningen aan de woningvoorraad toe te voegen. Aan de randen van de gemeente ziet de raad mogelijkheden voor uitbreiding. Aan een afgesloten vaart wil de gemeente samen met de bewoners van de stad een nieuwe wijk ontwikkelen. De eerste stappen worden gezet om de plannen te ontwikkelen voor deze uitbreidingslocaties. Daarbij wordt ook het bevaarbaar maken van de vaart en de waterkwaliteit van deze waterpartij meegenomen. De beoogde woningbouwlocaties kennen echter ook nadelen. De locaties zijn gevoelig voor bodemdaling en liggen in de buurt van een spoorlijn waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd.

Debat: denken vanuit bevoegd gezag is old school, we zouden vanuit de opgave moeten redeneren. De gemeente beslist niet alleen; partners (zoals ontwikkelaars, maar ook HH en PZH) zijn belangrijk. Voorbeeld: verstedelijkingsopgave van Schiedam, deels gerealiseerd op sportvelden. Om in contact te kunnen treden met partners is belangrijk dat je vooraf weet wat je wil. Als je minder old school opties wil hebben voor woningbouw (waarbij bijvoorbeeld wordt gelet op bodemgesteldheid), dan is een

breder (regionaal) samenwerkingsverband nodig. Geen vrijheid blijheid, geen uitruilspel, wel met open vizier besluit nemen. Woningen meer op zand bouwen, dat betekent ook de consument verleiden daar te wonen.

De omgevingswet geeft een globaal kader, veel moet tussen de overheden onderling verder geoperationaliseerd worden (wie doet wat, wat worden de specifieke kaders?). Dit zal bijvoorbeeld in 10% van de zaken kunnen schuren. Waar zit de bots in de vrijblijvendheid? Dit moeten we vooraf met elkaar verkennen. Risico bestaat anders op negatieve provinciale visie als antwoord op carte blanche voor de gemeenten.

Voorbeelden van regionale kaders: regionaal energieakkoord, afspraken met de metropoolregio.

Probeer taboes te doorbreken: waar kan je gezien bodemgesteldheid wel goed bouwen, en is hierop te herverkavelen? Wat is toekomstbestendigheid in dit kader?

Conclusies:

- Speel het spel met de Omgevingswet. Het gaat om de visie van de provincie, het plan van de gemeenten en de advisering van mede-overheden.
- Zorg voor een transparant proces, waar de totstandkoming van het uiteindelijke besluit, inclusief de afweging open en transparant is.
- De regel: 'Ja, mits...' is wat ons inziens bedoeld voor een scherp debat tussen overheden.
- We moeten soms ook taboes kunnen doorbreken, bijvoorbeeld over de bodemgesteldheid bij projecten. Altijd bouwen langs infra is soms te rigide.
- Er blijven botsproeven nodig. In 90% van de omgevingswetzaken zal de samenwerking tussen overheden goed gaan. Maar wat als er sprake is van bijzondere omstandigheden en het bevoegd gezag afwijkend besluit op basis van de geleverde adviezen en kaders?



Slotwoorden voorzitters:

Ineke van der Hee:

Leuke discussie. Het probleem werd verkend, en de aanpak besproken. De opgave werd centraal gezet en het gebied vergroot. Kennisinstellingen, scholen, bedrijven en burgers werden betrokken. Er werd opgeschaald en vandaar uit werd gezien hoe het verder moest en welke acties daarbij hoorden. Er was een coördinerende rol voor de provincie. Het is belangrijk om niet te gaan voor kwantiteit maar voor kwaliteit! . Bekijk de opgaven over de gemeentegrenzen heen en betrek het hele speelveld.

Mirjam Salet:

Wat opviel was dat het van belang is om zaken in de goede volgorde te doen. Ga vroegtijdig met de provincie om tafel. Inventariseer wie belanghebbenden zijn en betrek deze aan de voorkant! Maak het persoonlijk. Ga niet voor een beperkte locatieaanpak maar voor het grote verhaal. Zet de maatschappelijke opgaven centraal zodat partijen zich verantwoordelijk voelen. De bevoegdheid van de provincie blijft maar de provincie is wel onderdeel van het grote geheel.

Hans Oosters, Unie van Waterschappen

De casus is eigenlijk heel "old school", zo doen we het eigenlijk al niet meer. Hoe ga je als overheden om met dit soort opgaven er zijn veel vragen te stellen, bijvoorbeeld over het slim combineren met andere maatschappelijke opgaven, het spel anders spelen en elkaar dus eerder betrekken. Op visie niveau moet je eigenlijk al een zelfde beeld hebben. Afwegingen die gemeenten maken in relatie tot maatschappelijke opgaven moeten zoveel als mogelijk in openbaarheid plaats vinden. De adviezen zoals die bijvoorbeeld door waterschappen worden gegeven moeten serieus worden genomen. Afwijken kan natuurlijk altijd maar dat moet wel heel transparant worden verantwoord.

De "ja, mits" benadering is eigenlijk niet bedoeld voor overheden omdat die veel meer het onderlinge gesprek moeten voeren. We kennen in de ruimtelijke discussie een aantal taboes, mogelijk moeten we die met de enorme woningbouwopgave die eraan komt ook niet ter discussie stellen. . Je moet altijd keuzes maken, kies je voor de infrastructuur of maak je een andere afweging bv voor bodemgesteldheid en waterveiligheid. Vertrouwen is centrale uitgangspunt in de nieuwe wet, maar er zullen altijd situaties dat je er niet goed uitkomt en elkaar in de oude rol drukt. Hoe gaan we dat voorkomen?

Rik Janssen, Provincie Zuid-Holland

De Omgevingswet gaat ook over verwachtingenmanagement. In 90% van de gevallen komen we er samen uit maar dat zal niet altijd lukken. Maar wat in de andere 10%? Aan de voorkant moet een ander proces gevoerd worden. Wat kan niet? En waarom dan niet?. Als er geen vaste lijn is kan er dan een nieuwe lijn gemaakt worden. Verwachtingenmanagement is van belang. De gemeente zijn als 1^e aan zet richting initiatiefnemers en bewoners. Participatie is een belangrijk uitgangspunt van de wetgever, en heel terecht. Maar deelnemers aan dat proces moeten wel leren dat meedoen niet hetzelfde is als gelijk krijgen. We moeten open het gesprek in gaan en zoeken naar de gemeenschappelijke belangen. Je hebt als overheden wel allemaal je bevoegdheden maar probeer daar van weg te blijven. Regel het zo dat je er niet moet maar wil uitkomen, ook op zaken waar het schuurt. Dat betekent dat we heel veel moeten oefenen met elkaar en met belanghebbenden. Deze bijeenkomst is daarbij een goede eerste stap.